

Telegram cunsumadëures novëmber/dezember 2012

nr. 73/80

Tenì su bën contes y documënc

Tan giut dassessen pa tenì su contes y documënc? Na dumanda che se fajon canche cialon tres de vedli papieresc: ie pa chëstes sën mé de vedla zedules o dumënc mpurtanc? Purtruep suzedel mo for suvënz che cunsumadëures scirma demez contes abenëura: a chësta moda pudëssa n acreditamënt lià a chësta conta (o nce mé l paiamënt dla conta nstëssa) nia plu unì desmistrà defin.

Sun la plata web dla Zentrela Cunsumadëures (www.verbraucherzentrale.it) iel da giaté na lista di témps da tenì su plu mpurtanc. Nia for ne curespuend chisc témps ai témps de lege scric dant. Tl cajo de pesima iel segur miec tenì su i documënc mpue plu giut.

N valgun ejëmpli pratics:

- **Abunamënt TV** (cubites de paiamënt): 10 ani
- **Chëuta dl auto** (cubita de paiamënt): 3 ani dala destumeda, l vën cunsìà dla tenì su per al manco 5 ani
- **Mprësc** (cubita de paiamënt per i paiamënc dla rates): per for
- **Documënc per la detlarazion dla chëutes**: nchin ala destumeda dl cuarto ann do che n à dat ju la detlarazion dla chëutes, cunsiei iel al manco 6-7 ani
- **Scuntrins de cassa**: 26 mënsc (i vel nce per dërc de garanzia); tl cajo de scuntrins de papier chimich iel miec fé na copia, ajache chisc ne tën nia giut.
- **Estrac dl contcurënt**: 10 ani
- **Fic** (cubites de paiamënt): 5 ani
- **Cubites de paiamënc dla ICI**: 5 ani dal ann dl paiamënt
- **Contes de gas, lectrisc, refudam**: 5 ani udui danora dala lege, 10 ani cunsiei
- **Contes dl telefonn dla rë fissa y dl fonin**: 10 anni dala destumeda
- **Assegurazions** (cubites de paiamënt): 1 ann dala destumeda
- **Multes**: 5 anni

Avanamënc de capital pra la banches sudtirolejes

Ntan l'ultima enes àn suvënz audì rujenan de "avanamënt de capital" da pert dla banches locales. Ai tlienc, ma nce a chi che ne ie nia tlienc ti vëniel fat la pruposta de sotscrì azions de banca nueves. Ma la compra d'azions ne ie nia na cossa da uni di y per duc chëi che ne se ntënd nia de dl funzionamënt dla borses ne ie na tel compra dessegur nia n nvestimënt tlassich. Perchël dassëssen dassënn mëter verda y tenì cont de n valguna nfurmazions de basa.

Tl cajo de n avanamënt de capital de na sozietà (o sciche te chësc cajo de na banca) ne se tratela nia de n nvestimënt a tëmp curt sciche chël tla borsa (cumpré ncuei, vënder duman), ma de na operazion a tëmp lonch. Azioneres de na banca devënten per l resté - almanco per n valgun ani. Perchël possel nce suzeder che l'azions ebe do trëi o cater ani, ma nce dant, na perduda de valor dl 20-30% n rapport al valor al mumënt dla compra. L possa sambën nce suzeder l cuntrer che l'azion davànie te chësc tëmp l 20-30% dl valor, ma chësc depënd da truep fatores.

La venduda dl'azions. Nce chësc ne ie nia for sauri: truep tlienc dla banches locales nes fej al savëi che i à messù aspitè mënsc (o che i muessa for mo aspitè) per pudëi vënder si azions cumpredes dan n valgun ani y giapé de reviers l capital nvestì. Per velch ie chësta transazion stata dut auter che scëmpla y mpede davanië velch ài tres l nvestimënt abù perdudes nce dl 30% dl capital nvestì. Perchël: metëde verda!

Deplù nfurmazion sun www.verbraucherzentrale.it.

L decret nuef sun i juecs de fertuna vëij danora plu trasparënza pra la chances de venciuda y la pruibizion de fé retlam

L volum d'affaires di juecs al lot & Co avanea dassënn: mé tl prim mez ann dl 2012 ie l avanamënt tla Talia ti cunfronc dl prim mez ann dl 2011 stat dl 24% (da 35,8 a 44,3 miliarc d'euro) y tl Südtirol dl 25% (da 307 a 385 milions d'euro). Chësta somes mancia pona pra la compra de d'autra marcanzia y servijes.

L grandissimo avanamënt dl volum d'affaires di juecs de fertuna vën udù te na maniera for plu critica. Chësc à bele da n pez nce purtà la Zentrela Cunsumadëures Südtirol à nfurmé l publich n cont di for majeri periculi dl marcià di juecs de fertuna, scebën che chësc ie sota l control dl stat. Ai 18 de juni 2010 iel unit dat ite mozions pervia dla mancianza de trasparënza pra i juecs de fertuna y pra l'autorità antitrust. Nce sce l ie unit damandà do de plu iedesc pra l'autorità antitrust ne à chësta mei respundù. Al cuntrer à l guviern dat ora n decret de lege (GD Nr. 158/2012) sun pruposta dl Minister per la Sanità Balduzzi che vëija danora plu trasparënza pra la chances de venciuda y pruibizions de fé retlam. A chësta moda ti iel unit recunesciù ai/ala jugadëures l dërt de giapé drëta nfurmazions. Dai 1 de jené dl 2013 muessel pra i retrams per i juecs de fertuna, tan inant che i vën mo lascei pro, y sun i zedulins for unì dat sëura la chances de venciuda. Sce l ie debujën de truepa nfurmazions de trasparënza muessa chëstes vester da garat sun Internet y ti locai de juech. Tlo leprò tuchëssa ala fin nce la publicazion de venciudes bele trates al lot, ajache chëstes nfluenzea dassënn la chances de venciuda che ie mo.

"Segurëza contra Ieresc" - da tré ju dala detlarazion dla chëutes

Canche l vën rot ite te na cësa ie chësc per chi che sta laite na gran sperduda. Ma truepa rubaries pudëssa unì schivedes se nuzan de n valgun pruvedimënc scëmpli. Nce l nvestimënt te mesures de segurëza contra la rubaries ie n bon nvestimënt. Oradechël possa la spëises per chësta mesures de segurëza unì trates ju dala chëutes.

Piec che l dann materiel ie per la personnes tuchedes la majera pert nce l sentimënt de ne se sentì nia plu segures danter si cater mures de cësa.

Fajan na raida te cësa y ntëur cësa possen datrai debota udëi ciuni che ie i ponc dëibli n cont de segurëza. Tlo leprò toca p.ej. saradures standard, ancurajes dëibli pra i mures, puntei nia segurei, vieresc de ciulé zënza saradures leprò, feriedes a rë nia seguredes y nsci inant.

L adatamënt ala segurëza de chisc ponc dëibli pra cësa o pra l cuatier vën dejëut tres mesures per la segurëza contra la rubaries. L nvestimënt te mesures de segurëza contra rubaries possa unì trat ju dala chëuta de davani (IRPEF). Per mesures tèutes dai 26 de juni 2012 nchin ai 30 de juni 2013 possel unì trat ju l 50% dla spëises (la soma plu IVA); la soma muessa unì trata ju dala chëuta dl davani te pertes medemes sun diesc ani.

N generel possel unì trat ju dala chëutes duta la mesures tres chëles che n pudëssa schivé na rubaria y miuré la segurëza de na cësa o n cuatier. De mpurtanza: pra l païamënt dla conta iel da méter verda che l vénie dat sëura sun la cubites dla banca la rejon dl païamënt sciche nce l numer de codesc fischel y l numer de partida IVA o de codesc fischel dla firma che à fat i lëures.

Deplù nfurmazions sun www.verbraucherzentrale.it/wohnen.

Tl cajo de tardivances pra i joi vénien remburssei: la Chëurt de giustizia dla Union europeica cunfermea l dërt de giapé païamënc d'avalianza

La sentenza nuova dla Chëurt de giustizia dla Union europeica sun la ghiranzes d'avalianza da pert di passajires tl cajo de tardivances messëssa purté mo plu tlarimënc per i/la cunsumadëures per cie che reverda la nterpretazion di regulamënc che reverda i dërc di passajires de jol - y speron nce plu cumprenscion da pert de chëla cumpañies de jol che se à nchin sën for parà dassënn contra l païamënt tl cajo de tardivances.

Bele tl 2009 ova la Chëurt de giustizia dla Union europeica purtà a esprescion si minonga tla nsci tlameda sentënza-Sturgeon che l païamënt d'avalianza ududa danora tl cajo de joi cancelei dassëssa nce unì a valei pra la tardivances. La sentënza di 23 de utober 2012 (C-581/10 y C-629/10) cunfermea chësta sentënza sun duta la linia. Tuchedes ne ie danz nia la tardivances n generel, ma mé chëles de plu che trëi ëura. Degun païamënc d'avalianza ne ie da giapé - no tl cajo de tardivanza no pra la cancelazion dl jol - canche la gauja ne possa nia unì nfluenzeda dala cumpañia de jol nstëssa. Straics di cuntrolëures dl trafich de jol, neveres, cënder de vulcan ie ejëmpli tipics per chësta sort de gaujes de chëles che la cumpañia de jol nen po' nia.

Deplù nfurmazions sun www.euroconsumatori.org

Scincundes da Nadel per jënt y ambient

Nfrusciadëures dl daunì cunstatea na mudazion tl cumpurtamënt de cunsum pra la compra de scincundes, dantaldut pra la scincundes da Nadel. Prudoc materiei pierd for plu mpurtanza. L ne ie nia da se fé marueia, ajache la cëses ie bele plëines de libri da cujiné, de crabatles, sbetri, njins - dessegur

scincundes bën minedes, ma che va a finé nzaul tl piz de n castl. Ma cie ti scinchen pa a personnes che à bele dut? Co fossela pa cun na scincunda cun chëla che n possa ti fé de bën a jënt y ambient? Tlo n valguna ideies:

Scinché tëmp

Fé zeché deberieda (na spazireda, na schitour, na jita, na vijita de na mostra, de n pez de teater y n.i.) pudëssa vester na bela scincunda. La miecia cun prupostes concretes de terminn. "Avëi dl'aurela per sé nstësc" ie zeché che vel. Perchël possen ti scinché chësc tëmp a genitores jëuni sce n cëla sun si mutons o sce sëurantòl n stroz che se damanda truep tëmp.

Scinché capaziteies

Chiche sà da fé zeché bën, possa ti fé na scincunda a zachei cun chësta si capazità. Chiche vënd p.ej. gën cosses sun l'marcià di pulesc y sà che ël/ëila à truepa cosses da dé ca, possa fé dainora na bela scincunda. O sce zachei rumu su gën o à de bujën de n partner per fé jogging - y l'auter à de bujën de zachei che l'sburdla a fé n'atività sportiva.

Deplù ideies de scincundes sun www.verbraucherzentrale.it/umwelt.

Ulon savëi vosta minonga

Nrescida sun la merches de bontà online

La rë dla Zentreles di cunsumadëures europeiches (ECC-Net) fej na nrescida a livel europeich tres n formuler curt de dumandes on-line sun la mpurtanza dla merches de bontà per i cunsumadëures.

Vosta minonga nes nteressea!

www.euroconsumatori.org.